

Arxiu Històric de l'Hospitalet.
C/Joan Pallarès s/n.
08901- L'Hospitalet.

Persona entrevistada: **Albert Nolla**.
FONS: **LA MARINA**.
Data: Octubre 2.000
Entrevistadora: Dolors Marín.
Duració: 1 hora.
Signatura: Ot7

CARA A:

Vostè és de "Cal Isleño".
Sí.

I a on queia més o menys? A on estava situada?
A vora el riu.

A vora el riu, per allà la Feixa Llarga?
Sí, "frent" a la Feixa Llarga, allà mateix.

I era una casa que tenia molta terra, tenien moltes "mullades"?
Sí, erem poder les que portavem més.

Ah, sí?
En portavem 48.

Carai, sí, de les més grans. Llavorens la propietat estava tota junta o la tenien distribuïda en parcel·les?
No, "bueno", gairebé no entrava el riu a casa, estava enmurallada. "Bueno", enmurallada, hi havia una paret que no deixava entrar el riu; com que el riu sempre sortia, sortia per aquí Cornellà i llavors tirava avall, com que nosaltres teníem a aquella casa tot murallat, doncs no entrava. Només ens agafava 4 "mullades" que les teníem fora de la paret.

I vostè quin any va néixer?
Jo a l'any 20, el 20 de novembre, ara faré 80, el mes que ve.

I llavorens vostè què recorda de la vida de pagès? els seus pares ja eren d'aquesta casa, de "Cal Isleño"?
No, "antes" aquí en deien "Cal Jaume Bo", i els meus pares vivien a una casa de pagès molt més avall i llavors van marxar aquells i van venir els meus pares aquí. Jo hi sóc nascut aquí per això.

I eren molts germans?
Set.

Set nois o...?

4 nois i 3 noies. és que aquí hi ha una cosa, el meu pare es va casar i va tenir dos nois i se li va morir... va tenir dos nois i al cap de vuit dies es va morir. Llavors la meva mare tenia dos noies, que ella es va casar amb un cosí germà del meu pare i també, al cap d'un temps se li mor l'home i queda amb dugues noies.

Llavorens es van quedar els dos, és a dir, que hi ha dos noies i dugues noies de...

De matrimonis anteriors.

I tres del d'ara, de l'últim matrimoni.

I vostè era dels petits?

Jo de noi, el petit.

I tots treballaven a la casa de pagès?

No, "menos" un que es va casar amb una noia que era al Cosme i se'n va anar.

La Cosme Toda, les ceràmiques?

Sí.

I llavorens vostès què cultivaven, vostès que eren uns dels que tenien més terres?

Molta mongeta, mongetes, molt d'enciam francès i de tot una mica. Mongetes moltes, sempre 28 "mullades", 27, 30... i escarxoferes també, algun camp d'escarxoferes.

I blat també en feien?

Sí, però quasi bé no en feien, perquè abans donavem la farina i el forner ens feia els pans, i ens les portava. Erem molta colla, 16 o 17 a dinar, teníem molts empleats i els que portaven els cavalls "pues" es quedaven a dormir i a dinar a casa.

Llavors li donavem la farina i el forner ens feia pans grossos, de 3 kilos i mig i les portava el dimecres i el dissabte, i per això fèiem el blat, dos "mullades" de blat per farina per donar al forner, pel "gasto" nostre.

Ah, clar, llavors el forner els hi feia el pa i els hi feia...

Sí, i fèiem dos "mullades" de blat de moro perquè teníem moltes gallines, molts conills, criavem dos o tres porcs...

I què més tenien de bestiar, vaques no?

No, algun cop havíem tingut algun vedell, un cop 36 vedells hi vem tenir, però la feina era nostra per vendre'ls, perquè llavors va ser el 34 que hi va haver una mica de "jari" a

Barcelona i no deixaven venir bestiar cap aquí, llavorens no les vem poder vendre nosaltres.

I llavorens de totes aquestes terres tots hi treballaven i a més m'ha dit que tenien molts homes, no?

Sí, sí, sí.

I què eren, temporers?

De temporer només en teníem un. Aquest teníem, 4 fixos, 3 mossos i un noi de 12 o 13 anys que cuidava les besties...

Un "vailo" era?

Sí, un "vailo" que en deiem.

Què era, d'aquí Hospitalet?

Llavorens estaven 3 o 4 anys però un cop ja eren grans ja els agafavem per portar els cavalls.

Clar, de mosso de cavalls. I què el tractaven, com si fos un germà seu o així? Era un més, no?

Sí, un més gran... El meu pare es va morir a la guerra, a l'any 38.

Què el van matar quan la guerra o no?

No el van matar però li van donar molts "sustos" i no va sortir.

I de la vida de la seva mare què recorda? Era ella qui feia el menjar de tota aquesta gent i tot això?

"Bueno", també teníem minyones.

Ah, tenien minyones i l'ajudaven, no?

Sí, i a casa quedaven dugues germanes. Una es va casar molt jove, que es va casar l'any 33, però les altres dugues no, i "bueno", una era més petita que jo, dos anys "menos" que jo.

I llavorens aquestes noies què feien, ajudaven per exemple, a collir quan s'havia de collir...

Sí, aquestes noies feien les habitacions nostres i tot això i la minyona feia el menjar i rentar plats i aquestes coses.

I què menjaven, se'n recorda del tipus de menjar?

Sí, i tant!

Molta mongeta, no, diuen?

Sí, molta mongeta, cansalada, carn... perquè ma germana que es va casar a l'any 33 es va casar amb un carniser del Prat i portava molta carn.

Vostès tenien molta relació també amb el Prat, Santboi i tot això, no?

Sí.

I amb el Centre també? Vostès es sentien de l'Hospitalet?

Sí veníem aquí?

Sí.

Sí.

Venien a escola també o no?

Sí, veníem aquí a Hospitalet perquè el meu pare eera soci del Casino.

Clar, del Centro, sí.

Allavors els fills anavem a ballar aquí.

Clar, i vostè venia a escola aquí al Centre?

Sí.

A on anava?

Com?

A l'escola...

Ah, no, a Barcelona.

Anaven a Barcelona, sí?

Sí, a la carretera de Sants, Hostafrancs. L'acadèmia "Hispano Americana".

I en què anaven?

Amb el autobus del Prat. Anavem en bicicleta de casa allà al pont, que hi havia un pont de fusta que en deiem del Prat, hi havia un senyor que cobrava, perquè cobrava 10 cèntims o 20 cèntims, ja no me'n recordo, i allà deixavem, la germana meva i jo deixevem la bicicleta allà i llavors anavem a agafar un autobus.

Fins anar a Sants. Ah, molt bé.

Sí, els altres germans no, l'altre que... aquest de ???? també hi anava a Sants i els altres vem venir aquí a Hospitalet.

I llavorens per exemple, diu que a la guerra el seu pare ho va passar molt malament. Potser el volien matar o "algo"? Perquè quasi tots els pagesos...

El meu pare amb la monarquia havia sigut alcalde de barri, d'allà abaix, després era "cabo" de sometent.

Era "cabo" de sometent d'aquí l'Hospitalet.

No, no, de La Marina.

Ah, potser hi hagin fotos.

No sé si era tot junt, perquè llavorens... d'aquí Hospitalet era perquè "hasta" l'any 27 em sembla allò perteneixia aquí a Hospitalet, i "hasta" l'última hora perteneixia perquè els enterros, bateijos i tot era aquí a Hospitalet.

Sí, i llavors el seu pare era "cabo" de sometent, no?

Sí.

I els altres pagesos, molts també eren del sometent?

Sí, també eren del sometent perquè llavors hi havia sometent.

Que vigilaven les terres i tot això, perquè clar, no hi havia policia.

Sí, perquè llavors havien molts robos i quan deien: "Hem de sortir aquesta nit a fer patrulles", "pues" feien patrulles.

I llavorens quan la guerra els hi van col·lectivitzar la seva granja?

Ens hi van prendre tot.

Els hi van prendre.

Tot.

Perquè si van posar els del comité.

I teníem 5 cavalls i de 5 cavalls quan va acabar la guerra només ens van tornar dos.

Ah, sí? I se'ls hi van emportar els cavalls?

No, els devien matar o no sé, com que es van posar... a la guerra es van posar allà abaix a casa... Jo em vaig marxar a fer el servei ja.

Ah, que vostè va marxar. Clar, els nois van marxar a la guerra.

Sí, jo als 17 anys ja em van cridar a la guerra, 17 anys, i ja vem marxar tots, tots els germans. Allavors ens van posar tres famílies de refugiats a casa, el papa ja era mort, quedaven mas germanes i la mama només, i és clar, no hi havia...

Llavors les noies es van quedar a la casa durant la guerra o no?

Sí.

Elles es van quedar, clar.

Allavors a la guerra ens van donar molts "sustos" perquè cada dissabte venien, baixaven uns amb unes pistoles així i deien: "Firmi'm aquest taló", fins que veien diners.

Ah, sí? I llavorens els hi van portar les gallines que tenien... Portaven control de tot, no?

De tot, sí.

I el seu pare es va amagar o no?

Sí, va marxar uns quants dies, perquè havia de marxar.

I després ja va tornar?

Sí.

I llavors va morir?

Va morir.

Que era molt gran?

No, 54 anys.

Devia estar espantat, no?

Sí.

I llavors quan va acabar la guerra es veu que els soldats de Franco van acampar per allà, per davant de les cases de pagès?

Van ocupar unes terres nostres i d'altra casa i van venir aquí a que els hi fessim el sopar, els més grosos, els oficials, a que els hi fessim el sopar a casa. Els vem fer sopar i a mitja nit ja va marxar tothom, van pujar allà a...

Cap a Barcelona?

Sí, i van marxar.

I què recorda d'aquella època de la guerra i tot això? Van venir refugiats també a la seva casa? Perquè es veu que van posar gent que venien de Madrid...

Tres famílies... sí.

I els van tenir tota la guerra o no? Fins al final de la guerra, no?

Sí, sí... Eren del Pinell.

Ah, sí, del Pinell? Cap allà Tarragona o així?

Sí, que un... precisament un, l'home d'una que hi havia havia fet 3 o 4 morts en el poble. També me'n recordo jo, els primers dies de la guerra que davant meu van matar dugues noies.

Ah, sí? A on, a Marina?

Allà al riu, sí.

I com és?

Va venir un... Estavem treballant al camp i va venir un cotxe que tocava la carretera, es va parar allà, va fer baixar dugues noies, diu: "Camineu cap allà!" I quan ja estaven dintre el riu: "Pam, pam, pam", i les van matar.

I després van matar pagesos, no, també?

Sí, ui!

Això ningú m'ho ha explicat, diuen: "Ja t'ho explicaré i tal..."

Es veu que sí, al de "Can Trabal" el van matar, no? I no sé si algún més.

Sí, "can Trabal", i aquí dalt a Hospitalet també van matar bastants de pagesos.

Sí?

Sí.

I per què, perquè eren del sometent o no ho sap?

Es que no sé, la guerra aquesta no sé què va passar. Es veu que hi havia també uns que també devien diners als altres i...

Clar, i van fer net. I vostè quan va marxar a la guerra ja no va

estar tant a la col·lectiva i tot això.

No.

I a on va anar a la guerra, a quin front?

A la guerra em vaig amagar jo.

Ah, sí?

Sí, sí.

Així no va arribar a anar al front.

Em vaig amagar a casa.

A casa seva?

I dos germans més, i va venir la policia.

I no els van trobar?

No, perquè hi havia un germà que també era amagat, que havia anat a "Cal Passariu" que també és aquí... Doncs es va amagar però nosaltres no sabíem que estava allà, i va venir la policia, i el meu pare ja era mort, diu: "Venim a fer un registre perquè sabem que té els fills amagats". La meva mare diu: "No". Diu: "Doncs els té per aquí fora". "A aquesta hora per aquí fora, està la gent treballant". "És igual, farem un registre".

Diu: "I miri". Hi tenia un paper la meva mare d'un d'aquests que era a "Cal Passariu" amagat, es veu que no sé, una noia que ho volia o "algo" va escriure a un regiment, no sé quin regiment era, aviam el home aquest i portava: "Desaparegut". I allò ens va salvar.

Ah, sí? Llavors van sortir quan va acabar la guerra. Així van estar amagats a la mateixa casa de pagès, a la seva?

Sí.

En algunes golfes o així.

Sí, com que era molt gran... van fer unes coses per sota i... Era molt gran, aquesta casa era molt gran, molt!

Quantes habitacions devia tenir?

Hi havia 4 habitacions que la més petita era com tot això.

Carai!

Quatre. Després hi havia dugues sales com d'aquí tot el pis, poder era més ample. Darrera hi havia un quarto que també era com tot això. Hi havia una cuina a dalt, una cuina abaix, una llar da foc dalt, una llar de foc abaix... Era molt gran. HI havia una galeria també grandiosa.

I què se'n va fer de la seva casa de pagès?

La van tirar a terra.

Quan? Quan van fer què?

El Port Franc.

Quan van fer el Port Franc ara, o sigui, als anys 70, 80?

Ara és Mercabarna.

Ara és Mercabarna.

Sí.

I vostès ja sabien que havien de marxar, no? O sigui, sabien que tenien de fer el Port Franc.

Feia anys que van comprar-ho això, però jo fins que... Perquè primer havia de ser el Port Franc però després van començar a fer altres coses i...

I quan els van dir que havien de marxar què va pensar vostè?

"Bueno", em van donar "algo", perquè de primer no m'havien de donar res però em van donar 65 cèntims.

Sí, això és lo que m'han dit, que els hi van donar poquet.

Ja no me'n recordo molt però...

I vostè va fer sempre de pagès o no?

Sí.

Quan van marxar d'aquí va seguir fent de pagès?

Sí, vaig llogar ix "mullades" de terra per aquí la vora i em va venir just, retirar-me i ja ho va agafar la Generalitat.

I què feia, secà o feia...?

No, no, regadiu tot.

Tot de regadiu sempre.

Les 48 "mullades" tot era regadiu.

Clar, perquè aquí també estava el riu i podien regar. I llavorens se'n recorda per exemple, dels dies de festa, de les festes de Sant Antoni que guarnien els cavalls i tot això?

Sí, jo havia anat aquí a les festes de Sant Antoni.

Que anaven a Bellvitge, no?

No, a Bellvitge era la festa de Sant Isidre, la Festa Major que era el 8 de setembre i el Dillunss de Pasqua. Tres cops a l'any, i 4 anys vaig ser ministre de la Festa de Bellvitge.

I en quant a Sant Antoni era venir aquí a Hospitalet.

I llavors per Sant Antoni guarnien els cavalls?

També es feia de sortir a la Remunta amb els cavalls i tot, sí.

I la seva senyora la va conèixer a on, al Centre també?

Sí.

És pagesa?

No, no era pagesa ella, no. Ella eren carnisers aquí a Hospitalet.

I llavorens per exemple, vostè lo que feia era anar a ballar al Centre per les Festes Majors i tot això.

Sí, sí, sí, ja ho crec i suaven "de lo lindo".

Ah, perquè diuen que feia molta calor.

I amb els "trajes" tan negres, "traje" d'hivern com d'estiu...

I venien de la casa de pagès cap aquí, què venien caminant?

No, jo tenia un ???? aquí, al carrer mateix, i aquí tenia la roba de mudar, venia en bicicleta, m'arreglava aquí i... I havia un noi, un cosí meu que tenia la meva edat.

Llavors anaven a ballar i llavorens el dilluns tornaven a anar a treballar, no?

Sí, sí.

I llavors se'n recorda de les inundacions?

Sí, però a la majoria de les inundacions jo era fora, era al servei, perquè jo entre una cosa i una altra vaig fer 7 anys de servei.

Què diu ara? Ah, sí?

Sí.

Clar, quan va acabar la guerra el van tornar a cridar a quintes, no?

Sí, sí. I és clar, allavors va sortir molts cops el riu. Va haver-hi un cop... perquè sempre es reventava aquí dalt a Cornellà i va entrar un cop que va reventar 40 cases el riu. Va reventar i l'alvora va reventar els recs i va entrar l'aigua, però va entrar un sol cop a la casa.

O sigui, que no han patit aquestes inundacions tan greus.

Sí, sí.

I vostè quan va començar a veure que creixia Bellvitge i tot això, què va pensar, que s'acabava La Marina de l'Hospitalet?

Quan?

Quan Bellvitge... quan van fer tots aquells pisos...

Ah, és clar, és clar. Allavors ja vem pensar que tot aniria ja...

Li sabia greu que es perdés La Marina?

Home, és clar, perquè era nostre.

I per exemple, després de la guerra ja van continuar treballant fins quan?

Allavors fins l'any 68, allà abaix a Marina. I llavors al 68 va ser quan vaig llogar també uns "terrenos" aquí, i vaig estar "hasta" que em vaig retirar.

Quan diu aquí què vol dir, aquí a l'Hospitalet Centre?

Aquí, a la vora mateix, tot allò de davant, allò tot eren camps.

Sí, que ara estan fent també tot això del Hipercor i tot això, no?

Sí.

Era molt més a vora, clar.

Sí.

I llavors vostè ja vivia en aquesta casa a on estem ara?

Fa 50 anys.

Ah, sí? Perquè quan va venir aquí, quan es va casar?

Allà és el dia que vam fer les bodes d'or.

I llavors vostè va venir aquí quan es va casar?

Sí.

I així va deixar la casa de pagès per venir a viure aquí.

Sí, allà abaix vivien la meua mare i la meua germana.

I llavors ja van venir aquí.

Sí, els nois tots van marxar.

Sí?

Sí, perquè és clar, havien dos germanes solteres i la meua mare sí ????...

Què, què hagués acabat malament?

Home, no ho sé, poder no o poder sí.

I llavors a vostè ja no el necessiteven allà a la casa de pagès per treballar?

No, anava cada dia amunt i avall.

Amunt i avall i ja està.

Sí.

I llavors, vostè que era de "Cal Isleño", és una casa de pagès que va atracar el Quico Sabaté "Cal Isleño", o no?

Qui?

El Quico Sabaté, se'n recorda del Quico Sabaté?

No, no me'n recordo, no.

Alguna de les biografies diu que va anar a atracar a "Cal Isleño", però jo no sé si és la seva casa de pagès o no... Sap qui vui dir? Aquell dels maquis.

Es que a casa era "Cal Isleño" i després hi havia "Cal Pepet Isleño", que era un germà del avi meu.

Vostè no recorda que els hi hagin atracat allà?

No.

Doncs potser era una altra casa que també li deien "Cal Isleño".

Vostè no recorda incidents, ni robatoris ni res de per aquella època, no?

Aquí a "Cal Pepet Isleño" que dic jo, aquí una nit no van sentir res, van entrar dintre casa seva, els hi van treure un cavall, van enganxar un carro i els hi van prendre mongetes i tot, i no van sentir res.

No van sentir res de res.

I un cop al front de casa, una casa que en deien "Cal Violer", allà també. Ells sabien que anava el dimenge a passar un "rato" a una casa a jugar a cartes, i al tornar al vespre, a l'entrada

al obrir la porta per entrar dintre casa seva, es troba un amb una pistola que li fa.... perquè era un home molt alt i gros i fa així i li va tirar un tiro i li va atravesar, i va escapar.

I què és, que li anaven a atracar també, no?

És clar, era sol aquest home. No era vidu, era solter.

I se'n recorda del canal? O sigui, com baixava l'aigua, baixava més neta, baixava més bruta del riu?

Ui, baixava netíssima.

Sí, al principi baixava netíssima, no?

Com si fos de l'aixeta!

Sí?

Sí, es veien les granotes i els peixos, es veien...

Això quan, abans de la guerra?

Sí.

I després de la guerra?

Després també.

Sí?

Sí, sí, sí. Ara, en quant van començar a haver això de Bellvitge i tot això, llavors ja es va anant embrutant tot.

Ja es va espatllar, no?

Sí, ja era "cloaca".

I llavors se'n recorda de tots els animals que hi havien al Delta de l'Ebre, que hi havia molts ànecs, hi havia molta cacera...?

I tant! Me'n recordo que l'any aquell de la neu en vaig matar 19.

19 què?

Ànecs.

19 ànecs, a l'any 62 que era l'any de la nevada?

Sí, sí.

Vostè també era caçador?

M'agradava molt anar a caçar, sí.

I amb qui anava, amb la gent de la casa de pagès o sol?

No, no, jo sol, sempre anava sol per allà.

Sí?

Sí. Es que hi havia molta caça allà.

Sí, oi? Era molt verge tot.

Hi havia molta classe d'ocells, sí...

I llavorens què li anava a preguntar, van canviar el tipus de collita d'abans de la guerra a després? Per exemple, enciams...

El que es va canviar potser la classe de mongetes, que abans de la guerra i després encara també, que feiem una classe de mongetes que en deien del canal, que en feien moltes, i uns van dir: "Aquesta mongeta no, ha de ser aquesta mallorquina!" I vam fer aquella mallorquina, i ja no collien mongetes.

Per què? No va funcionar?

I tota La Marina va fer d'aquesta i ja no es collien.

Ah, sí? Per què, no va funcionar amb la terra o què?

No ho sé, aquesta del canal, quan florien... perquè es feien altes, així, i veies al vespre, quan es ponia el sol veies tot de flors a dalt, que totes florien a l'hora... I aquesta mallorquina es floria abaix i ja era seca abaix i encara floria a dalt.

Clar, no funcionava.

No.

I la terra, vostè recorda si hi havien parts més salines i part que no...?

No, allavors a casa no hi havia de salines.

Tota era bona la terra. Hi ha gent que diu que no.

No és perquè sigués a casa, però era la terra més bona que hi havia.

Ah, sí?

Sí.

Carai. I era seva o era arrendatari?

No, no.

Era llogada?

Sí.

I de qui era?

Quasi tothom...

Quasi tothom... De qui eren totes aquestes terres de Marina?

Aquesta terra era d'uns senyors de Barcelona que es deien Garriga Masó. I aquests ho van vendre amb el Pla Franc, el van obligar a vendre.

Me'n recordo que aquell any per Nadal els hi porten una parella de capons, fruita, taronges i coses així a casa l'amo.

I a on era? A Barcelona?

Això ja no me'n recordo. Jo veia que lo preparaven i amb una tartana (que m'agradaven molt les tartanes, que no hi havia cotxes), anaven a portar-ho. Sé que ho anaven a portar a Barcelona però no me'n recordo.

Van haver-hi uns anys que fèiem a vegades una casa, a vegades altra, fèiem Festa Major, fèiem venir orquestra i ens uniem molts pagesos allà a ballar. Fèiem ball.

Ah, sí, a on ho feien això? A diferents cases?

Sí, aquí a "Cal Pepet Isleño"...

Aquesta d'aquí és el "Pepet Isleño"?

No, aquí és "Can Pelat", aquí també hi havia... es va casar un oncle meu amb la noia d'aquí, que en deien "Can Pelat".

I aquesta on estava "Can Pelat"?

Aquesta darrera casa.

Ah, sí? Cap a la zona d'abaix diguem-ne, cap a la Feixa Llarga i tot això?

Sí, tocava la Feixa Llarga quasi bé aquesta.

I llavorens vostès tenien relació entre tots vostès, no, la gent de Marina? Tots els pagesos tenien molta relació d'amistat...

Sí, molta, molta, molta! Es que havíem de tenir perquè... hi havia dos o tres cases allà la vora que havies de tenir perquè: "Ui, ara vaig a fer arròs i em trobo sense arròs!"

Clar, i havia d'anar a buscar.

Perquè si havies d'anar al poble a buscar hi havia una hora. A peu de casa havia una hora, i al Prat tres quarts.

I llavorens clar, tenien molta amistat.

"Ai, ara no tinc prou pa!" I amb les eines i amb moltes coses, deiem: "Mira, presta'm els cavalls..." "Si em pots venir a ajudar..."

(Interrupció)... Arriba la seva dona i participa de l'entrevista (D).

Seguim, m'estava explicant les festes, no?

H: Ja li he explica't de la Festa Major que fèiem ball a les cases de pagès, un any en una casa, un any en una altra...

D: A "Cal Puig", a "Cal Conxita", "Cal Malet"...

H: "Cal malet", "Can Miquel del Ros"...

I vostè com el va conèixer a ell, al Casino?

D: Al Casino, sí.

Perquè vostè és de Hospitalet Centre, no?

D: Sí, sí, si he anat al Casino amb el teu pare i els teus tiets... Sí, aquest que es va morir ara, no m'en recordo...

El Fernando.

D: El Fernando, és casat amb la Marta.

Sí, sí.

H: Us coneixieu?

D: A la família d'ella no...

Sí, perquè sóc d'aquí darrera.

D: A la família d'ella no la coneixia, però el Reiet era tio seu, el marit de la Maria, el Reiet...

El que sempre estava al Centro, aquest sempre estava al Centro.

D: Sí, era tio seu...

Li volia preguntar a vostè, què tal això de casar-se amb un pagès? Quan es va casar amb ell...?

D: Ah, jo em vaig casar molt contenta!

Però es van quedar a viure al Centre, és lo que em diu ell, no van anar a la casa de pagès.

D: No, vem venir a viure aquí, o sigui, ja fa 50 anys que vivim aquí.

Sí, sí, i llavorens vostè què recorda de la vida de pagès d'ell?

D: "Pues" mira, casos bons perquè hi tenies una bona "anyada", hi anavem al Born i tot plegat...

Anaven a vendre al Born?

D: Anavem a vendre al Born. Però llavors venia una pedregada, venia una riuada i se'ns ho emportava tot!

H: No, el riu no, a casa no hi entrava el riu.

D: El riu no se t'havia emportat mai?

H: No, el riu no.

D: Les pedregades sí, la gelada era, la gelada!

H: Ah!

D: La gelada, la gelada. Un any que teníem molt bona "anyada" i noia, aquella gelada... de febrer era?

H: De febrer.

D: De la Candelera. I tot perdut! Torna a començar! Es lo que passava, però vaja, nosaltres com que no sé... jo també sempre havia tingut botiga i... Gràcies a Déu sempre ens hem defensat.

Llavors a la botiga venien el gènere que ell portava dels camps?

D: Verdura, sí, dels camps d'ell.

I també el portaven al Born?

D: També al Born, sí.

Vostè també hi anava o anava ell?

D: Sí, sí, anavem tots dos a vendre al born, sí, sí.

Déu n'hi do, no?

D: Sí, sí, fèiem de tot una mica. Havíem de col.laborar.

Clar, i llavors vostè què recorda de les festes del Casino del Centre, que havia de ser quan anava amb ell i tot això?

D: Ah, eren molt maques. Tota la joventut les esperavem amb molt de gust, és clar, allà ens coneixíem tots els del poble i eren unes festes maques. Era una festa molt bonica, perquè tots erem del poble, no hi havia tanta gent fresquera com ara, ha canviat molt, eh?

Clar, i llavors feien els vestits per anar a la Festa Major...

D: I tant.

Ell diu que suaven molt.

D: Es que pobres, ells anaven de llana, no hi havia res d'estiu, eh? No hi havien vestits d'estiu allavors.

I llavors també tenien família a vegades, no? Gent que venia a les festes o que es quedaven a dormir un dia aquí.

D: No, perquè tots erem d'aquí Hospitalet. Nosaltres tots som de Hospitalet, cada qual a casa nostra tots.

H: Però venia ????

D: "Bueno", però ells vivien a Barcelona, anaven a Barcelona a dormir.

H: "Bueno", però venien a menjar a casa teva.

D: És clar, per les festes sempre... Era molt de família.

Era cosa de família, no?

D: Sí.

I llavors què venia, una orquestra?

D: Sí, dugues orquestres, bones venien, bones.

H: La del Casino, la de Evaristo...

I van seguir anant molts anys a les festes del Centre? Encara hi van ara?

D: Sí, sí, ara ja som socis jubilats però sí, sí.

Segueixen anant, no?

D: Sí, sí. Per la castanyada anirem si Déu vol, a la Festa d'Any Nou també...

I allà què es troben, els antics pagesos com voostès, no?

D: Sí, sí.

H: "Bueno", o fills ja de pagesos.

D: Sí, molts ja no hi són. Anem al Polític...

Ah, també hi van, és veritat.

D: Sí, sí, sortim molt al Polític i mira...

I a vostè quin efecte li va fer quan es va perdre La Marina de l'Hospitalet? Al veure que anaven tirant les cases a terra i anaven construint...

D: Mira, ara els pagesos es tornen a guanyar molt bé la vida, perquè hi ha uns marges comercials diferents, unes vides diferents però jo et diré la veritat, quan es va jubilar i vem deixar de ser pagesos em sembla que se'm van acabar els mals de cap.

Sí?

D: Sí, perquè et conformes amb lo que tens i més tranquil, i en canvi tu tens un racó i et ve una gelada i has perdut el que tenies.

Allavorens se'n recorda vostè de les romeries? Per exemple, vostès havien participat en aquelles romeries que anaven a Montserrat amb els carros guarnits i tot això?

D: No, els carros guarnits no. Havíem anat amb la parròquia.

Ah, que anaven amb la parròquia.

D: I amb els pagesos, i en autocar anavem a les romeries...

I allavors què em diu, que una cosa eren les romeries que organitzava la parròquia de Hospitalet Centre...

D: Sí, i al Prat hi havien les festes dels pagesos que em sembla que és el primer dissabte d'aquest mes que ve.

Ah, de Novembre, no?

D: De Hospitalet em penso que ja no hi van, però va arribar un moment que tota la pagesia hi anavem el primer dissabte i es feien cistelles amb ofrenes de verdures i de fruites i de gra, de tot el que es collia a La Marina es feia una ofrena a la Mare de Déu de Montserrat, però ara em penso que a Hospitalet aquest any ja no ho fan.

H: I l'any que ve tampoc ho faran.

D: No, oi? És el dia 4 del mes que ve, o sigui, que si vols ser, el dissabte 8.

I vostès, per exemple, ell, quan anava per La Marina, vostè recorda llocs importants de referència, d'anar més a casa d'un o a casa d'un altre...? Perquè abans com passaven el temps,

quan no hi havia tele, no hi havia ràdio, tot això, què feien, a part d'anar a caçar que ja lo ha dit que anava a caçar...

H: A triar mongetes.

A triar mongetes! Ah, mira, i s'ho passaven bé?

D: Jo agafava la bicicleta i a pujar cap al poble.

H: "Bueno", però si no es podia fer res, tothom a triar mongetes.

D: Collia molta mongeta.

Seca, no?

H: Sí, tota era seca.

D: Al tros d'ells hi havia "la Regalèssia" i la part del riu...

Què vol dir, "la Regalèssia" era un lloc que es deia "la Regalèssia"?

D: La Marina estava partida, o sigui, havia la part de "la Regalèssia" que era més secana, i la part del riu que era més de regar. Allavors a la part d'ells es collia la mongeta molt fina, molt bona, molt maca, i és clar, es collia molta; o sigui, que quasi bé que l'anyada bona era la de la mongeta verd, eh? I escarxofes.

H: Mongeta i sempre hi havia escarxofa.

D: I escarxofa, eren les tres collites més fortes.

I allavors de la part de "La Regalèssia" que no sé si l'has interrogat és el "Passariu".

Ah, sí, el "Passariu" l'he interrogat, sí.

D: Doncs ell era de la part de la "Regalèssia".

No m'havia dit que això es deia la "Regalèssia". I per què li deien la "Regalèssia"?

H: Perquè hi havia molta regalèssia.

Hi ha arbres de regalèssia, sí?

D: És una arrel.

Ah, jo pensava que era un arbre que el tallaven.

H: La regalèssia és l'arrel.

I a dalt què hi ha, és una planta o és un arbre?

H: Un arbust així de petit.

Allavors a això li deien la "Regalèssia", no ho sabia.

D: Sí, era més secà.

H: No més secà, era més... Quan plovia allà no es fonia l'aigua, així com lo que portavem nosaltres plovia i d'aquí a mitja hora ja no hi havia aigua, allà no. Allà durava tres o quatre dies i segons què hi havia es moria.

Diu: "A l'agost era horrorós regar, perquè regaves i al cap d'un moment ja quedava seca la terra", no?

H: La hicenda que portavem nosaltres ???? no hi havia ni res, tal com plovia l'aigua marxava.

Clar, perquè devia filtrar...

D: Hi havien recs que hi havia aigua.

H: "Bueno", els recs és per regar.

D: "Bueno", però l'aigua que es fonia a on anava a parar?

H: Abaix, filtrava.

D: Ja, però si plovia molt què?

H: Marxaven per abaix, no ho sé, devia haver sorra.

D: Saltaven recs de vegades, no? A on rentaven a casa teva on era? Que anaven les tres germanes a rentar.

H: A rentar...

D: Si hi havia que es banyaven de petites que explicava la Carmeta i totes elles.

H: El rec.

D: "Pues" a aquest rec hi havia aigua.

I es anaven a banyar al rec, clar.

D: L'aigua era clara, saltavem nosaltres, no saltava l'aigua, saltavem nosaltres...

I les nenes s'anaven a banyar al rec?

D: Sí, perquè era un aigua molt neta.

H: Era com del "grifo", de l'aixeta.

I anaven a rentar al rec elles també?

H: Jo no l'havia vist això.

D: Elles expliquen que sí, anys endarrera.

H: Anys endarrera es veu que no hi havia aigua, però a casa...

D: Ens hi agradava molt.

H: Hi havia un pou "artesià" que sortia un raig d'aigua així com el dit, dia i nit.

Ah, sí? Hi havia gent que no tenia aigua, el Font diu que no va tenir mai aigua.

H: La majoria de pagesos venien a buscar l'aigua a casa perquè era molt bona!

Clar, és que hi ha gent que a vegades se reventava malament i llavors ja sortia salada...

H: No tenia cap gust de res, i a l'estiu sortia... el got semblava... gelat sortia, i l'hivern era calenta.

I electricitat els hi van posar quan, després de la guerra?

H: No, no, ja feia anys que...

D: Que la teníem.

H: Sí.

Què venia del Prat o d'aquí de Hospitalet, no ho sap?

H: No ho sé això.

D: Molts anys fa que teníem la llum perquè... que teníem electricitat...

H: Ah, electricitat?

Sí.

H: No, venia d'allà abaix em sembla, de Barcelona venia.

Ah, de Barcelona.

D: És que la Zona Franca em sembla que perteneixia a Barcelona, eh?

H: Ara, quan el Port Franc va dir: "Prou", un any abans o així van passar a mirar si volíem telèfon, que no teníem telèfon.

Que el "Passariu", el torner el va posar encara, perquè la casa del Passariu em sembla que no perteneixia al Port Franc, em sembla que era de la via del Morrot que en deien.

Ah, sí, que hi havien els Morrots abans, sí.

H: I ell va pensar: "Com que és de la via, jo puc posar el telèfon".

I el va posar?

H: Però va marxar també com nosaltres. És clar, què havia de fer allà? Si no tenia terres ni tenia res, només aquella casa allà abaix...

A més es van quedar molt sols perquè la majoria de la gent també així com les anaven tirant a terra, els que quedaven es quedaven molt sols i feia molta por...

H: Però si ara per viure allà abaix... jo no viuria allà abaix ara.

Per què? Perquè ja no hi ha l'ambient que hi havia abans, no?

D: Ni la seguretat, faria por, perquè abans d'una casa a l'altra només en un cop de "pito" s'haurien ajudat, però és que ara...

Sí, a més hi havien molts mossos, a la casa hi havia molta gent.

H: I deixaves la porta oberta i no s'enterava ningú, i ara...

D: Sí, ara faria por, ara s'ha acabat la seguretat.

H: Per res et maten.

D: Sí, mira, per un partit Madrid-Barcelona, que diu que hi va haver-hi una discussió un del Barcelona i un del Madrid, ho ha dit la televisió avui, i el del Madrid se'n va anar cap a casa seva i va matar al del Barcelona... Això són cops de geni, perquè no pot ser que siguin "asesinos", tants "asesinos"...

Interrupció...

D: Jo Mª Angels Duc.

I vostè és nascuda aquí a Hospitalet també, no?

D: I tant, de "Cal Fiero".

De "Cal Fiero", no?

D: Sí, sí.

I vostè també tenia parents a la pagesia o no?

D: Sí, la meva mare era de "Cal Gol" , eren pagesos de La Marina, sí. La meva mare era filla de "Cal Gol".

I llavors a on estava...?

D: I mon germà està casat... estava casat perquè també és mort ja, amb la noia de "Cal Noiet", que també era una masia de la Carretera del Mig.

I "Cal Gol" a on estava?

D: També a la Carretera del Mig, baixant per la Riera... no, baixant per La Rambla, a mà dreta encara hi ha un "plàtano" molt vell i molt corcat que era de la font que era de casa la meva àvia, de "Cal Gol".

I era aquell plataner encara?

D: Sí, sí, encara hi existeix el plàtan, cada vegada que pasem per allà el piquem.

Sí, clar, perquè se'n recorden, no?

D: Sí, sí.

I què recorda de la seva vida, perquè vostè vivia a la casa de pagès o no?

D: No, jo recordo... ja nosaltres vivíem aquí al poble, arran de l'església...

Sí, allà hi era la casa, que ara han fet un bar.

D: Ara han fet un bar, sí, sí. Però jo me'n recordo que un dia va venir el meu oncle: "Ai, que diuen que sortirà el riu! Que surt el riu!" I vem anar a casa la meva àvia a veure el riu i em vaig quedar a dormir amb els meus cosins, la meva cosina
????

i va arribar a dins de l'entrada de ca l'àvia, però doncs poca aigua, però n'hi havien hagut de fortes. Jo recordo això perquè tothom: "El riu, el riu!" i vem anar a dormir a ca la meva àvia per veure el riu i no vaig veure res.

H: Jo recordo riuades que havien arribat "hasta" allà les "Cases Barates" que deien allà a Can Tunis, havia arribat allà.

D: Aquí a la Perellada...

Sí, aquesta és la del 74 o així, aquí ja només es veia la via, perquè jo hi havia anat, amb la canalla anavem a fer el xafarder, no? I vostè què recorda, de petita hi anava a la casa de pagès?

D: Sí, anavem molt.

Anaven a jugar amb la canalla?

D: Anavem a jugar, al porxo... El meu oncle era embarcador d'escarxofes i d'enciam francès, i anavem al porxo a jugar, i no sé, a fer cargolades i a fer escarxofades... Coses d'aquell temps.

Quan diu embarcador què vol dir, que feia enciam per l'exportació?

H: Per l'exportació.

Llavors què feien, ho posaven en coves...

H: En caixes, hi havien unes caixes altes, així, i ho posaven tot ben posat, tot ben posat, amb paper ho tapaven...

D: El que també era molt gros era el pare de la Matilde Mercé, eren els dos exportadors que hi havien. Sí, sí, molt forts, els Mercé també eren molt forts.

Això quin anys va ser, abans de la guerra o després?

D: Sí, era abans de la guerra i després també. El meu oncle per la guerra ja era embarcador.

H: Allavors "antes" de la guerra t'havien de donar una cosa que en deien contingent, que era el "cupó" que podies fer només de caixes.

Ah, sí? Només podies fer un "cupó" de caixes.

H: Sí, més no podies fer. A cada embarcador li donaven un "cupó", perquè no volien que anés tant de gènere a l'estranger, però després de la guerra no. Després de la guerra podia tothom fer...

Clar, com que va haver-hi la guerra europea...

D: No la guerra europea, la nostra, la nostra d'aquí.

H: L'europea també.

D: L'europea també, sí, però...

H: La nostra res, perquè la nostra no s'embarcava ni res.

D: No es feia res perquè no es tenia la terra...

Ho van vendre tot, sí, el meu oncle ho van vendre tot i van anar a viure els de la FAI.

Van anar a viure a on, a la casa de pagès?

D: A la casa. El meu oncle va haver de marxar perquè va estar amenaçat i se'n va anar a viure a França, a casa d'aquest senyor que es cuidava de l'exportació.

Ah, sí? O sigui, tenia amistat amb aquest senyor i va anar.

D: Sí, s'ho enviava a França. Allavors després de la guerra va tornar, va tornar a viure a casa seva i ho va fer poder més a l'engros fins que després ja es va fer gran i es va jubilar perquè ara ja tindria cent anys...

H: Enciam francès, escarxofes, escarola, fabes... tot això sempre.

D: El Mercé feia més exportació que l'oncle, va ser més fort...

I a vostès, allà a "Cal Fiero" també els va col·lectivitzar o no?

D: No, a nosaltres no perquè a casa...

Era petit?

D: Era més petit, era carnisseria i després el papa tenia ramats de cabres i venien llet, però no, a casa no, no vem tenir...

No, perquè per exemple, a "Cal Daniel" fa unas anys que els vaig entrevistar, i també els van col·lectivitzar, "Cal Daniel", que era "tocineria" i així.

D: Sí, sí.

I les cabres on les tenien?

D: Hi havia un porxo molt gran, on ara hi ha el taller de cotxes, darrera del bar...

Allà tenien les cabretes i tot això.

D: Doncs perquè erem carnisers i el papa els portava a vendre al "matadero" i de les cabres veníem la llet i mira.

Que llavors hi havia també el que es deia el pallaire, no?, que era el que comprava les pells...

D: Sí, però aquest no el coneixia jo.

Ah, perquè a vegades quan he entrevistat em deien: "Passava el pallaire", em deien.

H: Per allà abaix a Marina també passaven.

D: No l'havia conegut mai jo.

H: Donaven 10 cèntims, 15 cèntims, segons... Si era acabat de matar et donaven 20 cèntims...

Ah, sí? Però vostès també tenien conills a la casa de pagès.

D: I gallines i pollastres i molts "pavos reals".

Ah, ells tenien "pavos reals"?

D: Molts, molts.

I què els tenien, per fer bonic o per menjar?

D: Sí, mira, per macos.

H: No, no, havíem menjat.

Ah, sí? I els tenien passejant per allà?

H: Sí, deixats per allà.

Ah, que els hi agradava, què preciosos, no?

H: Poder hem arribat a tenir 36.

I els tenien passejant per fora la...

H: Sí, per allà fora.

D: Sí, sí, voltaven pels arbres i així.

H: Anaven a incubar als altres camps de l'altra gent.

Ah, sí? I mai van tenir baralles pels marges de la terra ni res d'això?

D: No, no.

No, "bueno" per lo que he vist tothom estava bastant ben avingut.

D: Sí, estavem ben avinguts tots, sí. Em sembla que va haver-hi un any, no sé qui era, els d'allà baix i els d'aquí dalt es van barallar una vegada per regar. No sé qui eren, no sé.

H: El Guarní que en deien.

D: Jo no sé... Havia sentit de parlar però...

H: Perquè durant uns anys venia l'estiu i d'aigua no n'hi havia, hi havia molt poca, i llavors fèiem "turnos", de tal dia a tal altre aquí dalt, oi? I el dia que els tocava als d'allà abaix "pues" pujaven els d'allà abaix cap aquí dalt, que no hi havia ningú... i un dia es van barallar. Es van fer mal.

D: No sé qui, sé que vaig sentir unes baralles, que tocava als d'allà abaix i van regar els d'aquí dalt i es van barallar, però vaja, de fet hi havia bona unió, eh? Perquè si anaves al Born tothom era amic i tothom... Hi havia molt bona unió, sí.

I amb el sindicat de pagesos van tenir sempre relació, no?

D: Sí, sí.

La Marina es veu que els hi gestionava quan compraven els tractors, després a les coses de seguros i tot això.

D: Pels seguros, la jubilació també, ho va tramitar tot el sindicat, sí, sí.

Llavors el plantell i tot això a on el compraven, al sindicat o anaven a altres cases de pagès?

D: Depen, hi havien cases que estaven destinades, una casa a plantell, altres a altres i després sí... El sindicat d'aquí Hospitalet no es va dedicar mai a vendre gaires coses de plantell, més aviat anavem al Prat, oi?, i a Viladecans.

H: Però també venia aquí a per bonus...

D: Per bonus sí, però planters no s'havien dedicat tant, més aviat el Prat.

I al Prat com és? Perquè al Prat tenien més...

D: Al Prat hi ha molta pagesia.

Hi ha molta pagesia encara, no?

D: Sí, sí.

H: A més que els planters, que en deien "planteraires" feien vivers només. Feien planter de bròquil, coliflor, de col, d'enciam, d'escarola, oi? Només feien això.

D: I llavors cada qual anava al "planteraire" que li anava bé.

H: Hi arribava un allà i deia: "Mira, vaig a fer una "mullada" de col". "Quantes en vols?" "Vuit mil". "Per quin dia les vol, per demà a la tarda o de demà al matí o quan?" "Demà al matí a les 12 estic aquí". "Bueno, ja les tindrà".

I en una "mullada" hi caben 8.000 cols?

H: Sí, caben 8.000, sí.

Déu n'hi do, no?

D: Tantes n'hi cabien, sí?

H: Home, depen de les cols també, perquè hi havien cols que feien... a l'hivern no pots posar tantes.

Déu n'hi do! Les conten per "mullades" eencara a Hospitalet...

CARA B:

Per dinar devien menjar sempre verdura o sovint, no?

D: "Bueno", saps què passa? Que ell com que tenien la casa de pagès allà i jo vivia aquí, ell marxava d'aquí i no tornava fins el vespre, i dinava a casa la seva mare, hi havia la casa pairal allà amb la germana soltera i tots els fills que eren casats, que hi havia un que era casat amb la noia del Cosme...

Ah, sí, això m'ho ha dit.

H: Però ell ja no treballava a casa ja.

D: "Bueno", a última hora no hi treballava però havia treballat!

H: Però hi feia molts anys que no hi treballava.

D: Però havia treballat, i es quedaven a dinar tots en allà.

El Pepet, que també vivia aquí al poble, doncs també es quedava a menjar allà.

H: Els germans tots.

D: Tots els germans es quedaven allà.

A menjar mongetes.

D: Mongetes i verdura.

Les mongetes quan les menjaven, al matí...?

H: Al matí i al vespre.

I llavors per dinar?

H: I sempre en cuien més perquè en quedessin per demà al matí.

D: Pels mossos.

H: Allavors l'endemà al matí les fregien amb oli de cansalada i tot allò.

Déu n'hi do, eh? Si ara ens fessin un esmorzar mongetes! I llavors per dinar què feien, a vegades "caldo", no?

H: Arròs... El dijous arròs, macarrons...

D: Sopa, escudella...

H: Fideus a la cassola... fèiem també allò, com es diu, patates i carn? "Potaje".

D: Estofat.

H: Estofat... Es variava.

D: Sí, tenien la seva mare i la seva germana que era molt bona cuinera, s'hi entretenien molt amb els dinars. Els tenien molt contents a tots.

Als mossos i tot també, no? Clar.

D: Sí, sí, sí, perquè tothom menjava a taula.

H: A casa mai, mai... El meu pare mai havia volgut que uns menjassin una cosa i altres una altra. Tothom havia de menjar el que hi havia.

Tothom igual, està bé. I era religiós el seu pare? Com deia que era del sometent...

H: Sí.

Per això ho pregunto perquè hi havien molts que eren molt religiosos, alguns no, alguns gens també.

D: Sí?

El Layola i el meu pare no ho eren.

D: "Bueno", poder no eren practicants, que també cal dir això. Ells no eren creyents però potser practicants, a l'hora de la feina s'anava per la feina.

H: Igual també era molt lluny.

Per anar a l'iglesia, no?

D: Sí, sí.

H: Però quan havíem d'anar hi anavem. I a més ens obligavem quasi bé nosaltres a que anessim perquè anavem amb bicicleta i tot això.

"Bueno", més o menys... Si volen afegir alguna cosa que lis sembla que no els he preguntat de la vida de Marina...

D: Que ha sigut... com se'n diu? De Bellvitge...

Administrador.

D: Administrador de Bellvitge, sí.

I se'n recorda d'anar a fer el Sant Pas, ara que em diu això? Es que això s'ha perdut, clar.

H: Aquí el dilluns "antes" de Rams erem dos administradors a Bellvitge, un de la Regalèssia i un del riu. Allavors el Dilluns "antes" de Rams, havíem d'agafar la tartana a casa d'un i venir a buscar un ???? que es feia a la Regalèssia... amb la tartana i els tres ???? , i llavors passavem casa per casa i ens omplien cistells d'ous i ous.

Els donaven ous, no? I què feien ells amb els ous?

D: Els venien.

H: Els devien vendre.

Ah, els venien, és clar! Perquè si no tants ous!

D: Sí, els devien vendre, per "pastelerias". Sí, jo crec que a "Cal Soler"... que jo de joveneta anava amb ell perquè erem veïns, i havia despatxat tortells i de tot a Cal Soler i sé que portaven ous a "Cal Soler".

H: Tot el sant dia el passaven portant casa per casa.

I què feien, tiraven sal, que quedava enganxada a la façana, no?

H: Es portava una...

D: Una galledeta amb una aigua beneïda i sal...

H: Sí, i una brotxa, i mullavem i llavors el senyor rector feia així...

D: Feia el Sant Pas que se'n deia.

Sí, i això perquè era, per protegir la casa de malos esperits o què?

D: Devia ser això, no ho sé. Més que res, nosaltres tothom l'hem seguit per costum, perquè no estic massa enterada tampoc.

Però està bé que es fes, perquè ara s'ha perdut, eh?

D: Sí, s'han perdut totes les costums aquestes.

Sí, és una pena.

H: Hi havia coses que eren maques.

D: "Bueno", mira, eren tradicionals més que res, perquè de fet...

I després per Sant Antoni, que feien lo dels tortells...

D: Sí, i la cavalcada dels cavalls guarnits!

H: Els Tres Tombs.

D: Els Tres Tombs que en deien. Jo també havia anat amb el cavall guarnit.

Sí?

D: A beneïr, sí.

H: Hi havia, amb els mossos, com que n'hi havia més d'un, n'hi havia un que era el que manava més, el principal.

Què era, com el "jefe"?

H: Era el d'allò. Aquell quan venia el dia de Sant Antoni havia d'anar aquí al poble a comprar un tortellet per cada cavall.

Ah, sí? Els hi donaven als cavalls?

H: Un per cada cavall.

I s'ho menjaven els cavalls?

D: Oi, i tant! Aquells tortells de massapà!

Home, sí, sí. I què feien, els beneïen els tortells o alguna cosa o no?

H: No, no.

D: No.

Agafaven i els hi donaven als cavalls.

D: Sí, els compravem a la "pasteleria" i mira, cada mosso pagava un tortell pel seu cavall.

Ah, sí? Era la cosa així, sí. I els mossos després què passava, es casaven i seguien venint a treballar a la casa?

D: Sí, alguns sí, algú sí que era casat i venia a treballar. el Ramon...

H: Però pocs.

D: El Ramon va seguir venint a treballar de casat.

H: Sí.

D: I el Juanito també, sí. Aquests són els que recordo jo, es podria parlar més encara.

H: Va passar que allavors hi va haver moltes feines, a les fabriques hi havia feina i llavors hi anaven a la fàbrica.

Clar, perquè devia ser que aquí hi havia un horari...

H: Sí...

D: No devia ser massa bona feina potser la de mossos de pagès, perquè... No devia ser gaire bona feina dic jo.

H: A l'estiu quan venien els tres mesos que deien, marxaven d'un puesto a un altre perquè aquella persona els hi donava més diners, que eren els tres mesos d'estiu que deien.

D: Els més forts.

I llavorens se'n recorda vostè quan venien els que venien a fer el blat? Que diu que venia molta gent jove, que venien de València...

H: Sí, i de Vic.

I de Vic també venien?

H: Sí, molts.

Això m'ho deien les Nolles, que feien molta gresca, perquè al ser tanta gent jove un explicava una història, cantaven...

H: Els que venien a lo primer, els que venien de Vic se'ls hi havia de fer l'esmorzar, que sempre es feien sopes.

Ah, sí? Feien sopes als de Vic?

H: Sí, amb cullera de fusta.

D: Això encara deu de ser de l'època dels avis.

H: No, jo ho havia conseguit.

D: "Bueno", home ho vas veure dels avis.

H: Home, és clar, jo era petit, ara ja no... Quan van venir els de Valencia i tot això s'apanyaven ells.

Aquests de Vic hi portaven una trompeta, i quan era l'hora del menjar tocaven i au.

D: I tots a plegar i a menjar.

Ah, sí? Tocaven la trompeta i llavorens anaven a treballar. Elles em deien això, que es veu que cadaun explicava la seva història quan a la nit se sentaven a vora el foc, o a vegades si tenien que "espanollar" les panotxes també, que la gent se sentava i...

D: Espanotxar.

H: Llavors per espanotxar primer es feien unes panotxes que es deixaven dugues fulles a cada panotxa, les més fines i llavors s'agafaven 6 o 7 panotxes per una banda i 6 o 7 per l'altra i **????** Llavors hi havia una renglera de pals i els anavem posant.

I per què servia això?

D: Perquè se sequés.

H: I el que ho lligava guanyava dos reals més que els altres.

D: Mira què preu es devia pagar per espanotxar.

H: Molt barat es pagava llavors els jornals.

I eren noies que venien d'aquí el Centre per exemple, a treballar a les cases de pagès o no?

D: A la casa d'ells venien més de Can Tunis.

I eren noies també?

H: Venien noies també, sí.

D: Eren més bé de Can Tunis i el Prat, aquella part d'allà de Zona Franca. Aquí abaix poder hi havia una altra colla, que em penso que hi havia una colla de "figaires"...

Sí, hi ha una "figaira" del carrer Santa Rosa, no?

D: Santa Rosa o Xipreret era, no?

No sé, jo havia vist una que després la filla encara va vendre a la plaça o així.

D: Sí, poder sí, no ho sé. Hi havia aquella colla de dones que anaven a treballar i cuidava de les dones, d'anar-les a... "Mira, 10 en allà, o 8 a aquella casa"... Es cuidava de repartir-les.

I les dones què feien?

D: Aquesta "figaire" era mare... per cert, era una Marín també, el pare era Marín perquè saps el Marín aquell... no sé si tu l'has arribat a conèixer, un Marín que **????** el Casino, que era casat amb una Romagosa.

Sí, sé qui són, sí.

D: Doncs aquest Marín.

Ah, era aquesta la senyora de portar colles.

D: La que es cuidava de portar dones de colles, i era Marín també.

Sí, el que passa que aquests no són família nostra. Sé que hi havien uns altres, sé que havia 3 o 4 de Marins, no?

D: Sí, perquè hi ha el Marín paleta també.

Sí, que aquell tampoc són parents nostres. A vegades diuen: "Què ets parent del Marín paleta?" Dic: "No, jo sóc dels altres"...

H: Me'n recordo que un any vaig fer tres "mullades" de pèssols al març, "bueno", perquè vinguessin pel mes de març, per la Quaresma, que entraves en la Quaresma, i és clar, allavors a aquell temps estan vells i s'han de collir ràpid. I un dia vaig llogar dones de Can Tunis i dones del Prat, tot plegat hi havia 72 dones.

Què diu ara? Déu n'hi do, 72 dones.

H: "Bueno", i les poso totes juntes. Vaig haver d'anar: "Vinga, doncs aquí el Pratt i cap aquella punta..."

Ah, sí?

H: Sí, perquè es barallaven.

D: Perquè es prenien la feina les unes de les altres.

Ah, sí? Es prenien la feina?

D: És clar, al ser de dos llocs... llavors representava que si feies més feina et cridarien altres dies.

H: Les vaig haver de separar desseguida.

D: I aquestes dones que treballaven al camp no tenien manies, eh? Vui dir, que eren...

"De armas tomar", o què?

D: Sí, sí.

Perquè hi havien les dones de fàbrica, les que treballaven en fàbriques, i aquestes del camp que devien d'estar a casa fins que les cridaven per anar al camp.

D: És clar.

H: I a vegades també venien de fàbriques que feien "turnos" a la fàbrica i llavors venien a treballar a la tarda o al matí.

Al camp a collir.

H: Al camp.

I generalment què feien elles? Quin tipus de feiens feien, collir sobretot?

H: Collir, escatar també escataven enciam i coses, però quasi bé collir sempre, espinacs, bledes... collir fabes, collir pèssols...

D: Sí, feina grossa no, només eren feines d'aquestes...

O de triar coses, no?

H: I n'hi havia que a l'endemà devien de tenir un mal de ventre, perquè per allà on passava deixava un rastre de pèssols...

D: Que se'ls menjaven.

Clar, devien tenir gana, no?

La feina de vaquer diu que era dura?

H: Vui dir que era molt dura però la de pagès també ho era, eh?

Mani?

H: Que la de vaquer era molt dura però la de pagès també ho era, eh?

Eh què sí?

H: Molt, molt perquè a vegades et mullaves en ple hivern, i havies d'anar tot el dia mullat quasi bé.

Sí, perquè es mullava, de regar?

H: Plovia, estaves collint, plovia poc però t'anaves mullant.

Sí, llàstima, clar. Era una mica dur, no?

H: I ara ho trobem, amb el dolor per aquí, amb el dolor per allà i... En quant a l'estiu també és molt... allà al sol...

Clar, perquè passaven molta calor, no?

H: Sí, amb l'era... un cop ja va venir això de les màquines de batre i tot això ja...

Llavors ja ho van tenir millor, no?, quan van tenir aquell tipus de cosa de maquinària i tot això ja estava més millor, no?